
FOLKETINGET

Europaudvalget og Kulturdvalget

EU- konsulenten

EU-note

Til: Udvalgenes medlemmer
Dato: 5. november 2015

Reform af ophavsretten

Sammenfatning

Kommissionen vil reformere ophavsretten. Det sker som led i strategien for det digitale indre marked. Det skyldes bl.a., at meget af lovgivningen på dette område er fra internettets barndom. Kommissionens planer har skabt stor debat. Det handler bl.a. om balancen mellem forbrugernes adgang til indhold og kunstnere og producenteres rettigheder, herunder ret til indtjening. Denne note ridser nogle af problemstillingerne på området op.

Indledning

Ophavsretten er vigtig for de kreative erhverv, fordi den sikrer, at kunstnere og producenter af f.eks. film, musik, bøger og fotografier kan få betaling for brug af deres værker og tjene deres investeringer hjem gennem licenser.

I dag har hvert EU-land sine nationale regler for ophavsret. De er alle tilpasset EU's direktiv om ophavsret (InfoSoc-direktivet) fra 2001¹ og ligner derfor til en

¹ InfoSoc direktiv 2001/29/EF. Direktivet bygger bl.a. på internationale aftaler: TRIPS-aftalen fra 1994, Bern konventionen om beskyttelse af litterære og kunstneriske værker fra 1971 m.fl.

vis grad hinanden. Men der er forskelle. Og ophavsret er territorielt forstået således, at rettigheder til værker tildeles og håndhæves nationalt i hvert land. Rettighederne gælder kun inden for det enkelte EU-lands geografiske område.

Kommissionen vil via en reform af ophavsret adressere fire problemstillinger:

I. Brug af on-line tjenester med ophavsretligt beskyttet indhold på tværs af grænser

Hvilket problem ønsker Kommissionen at løse?

Når en forbruger rejser på ferie i et andet EU-land, kan hun ikke nødvendigvis se sine film og serier på de on-line tjenester, hun abonnerer på, f.eks. TDC Viaplay eller HBO Nordic. Tilsvarende har forbrugere, der bliver hjemme, ikke altid mulighed for via nettet at købe ophavsretligt beskyttet indhold fra en anden medlemsstat. Det kunne være en film eller tv-serie, der har fået premiere i en anden medlemsstat. Det skyldes ifølge Kommissionen flere forhold:²

- at ophavsret bygger på territorialprincippet, der betyder, at ophavsret-tigheder tildeles og forsvares nationalt
- problemer med klarere³ rettigheder på tværs af grænser
- at distributører/rettighedshavere indsætter begrænsninger i kontrakter
- forretningsmæssige beslutninger truffet af distributørerne.

Hvordan vil Kommissionen løse det?

Kommissionen ønsker, at gøre det muligt for forbrugerne at medbringe lovligt købte on-line tjenester, der formidler ophavsretligt beskyttet indhold, når de rejser internt i EU. Det er det, Kommissionen kalder *portabilitet*. Tilsvarende ønsker Kommissionen at udbrede muligheden for at købe ophavsretligt beskyttet indhold, der udbydes i andre EU-lande.

Kommissionens vil i slutningen af 2015 fremlægge sin vision for en moderne europæisk tilgang til ophavsret. I 2016 vil Kommissionen så fremlægge lovforslag. Kommissionens strategi for det digitale indre marked fra maj 2015 signalerer en revision af InfoSoc-direktivet om ophavsret. Det er endnu uvist, hvilken model og hvilken form for regulering Kommissionen påtænker.⁴

² KOM(2015)192 *En strategi for et digitalt indre marked i EU*

³ Klarere rettigheder: søge om tilladelse til og betale for brug af et ophavsretligt beskyttet værk

⁴ KOM(2015)610 *Kommissionens arbejdsprogram for 2016*

De to ansvarlige kommissærer lettiske Ansip og tyske Oettinger har udtalt, at der ikke vil blive tale om at opgive territorialprincippet. Kommissionen udtrykker i den sammenhæng forståelse for princippet betydning for den kreative sektor, herunder særlig filmbranchens særlige finansieringsmodel.⁵

Parallelt med reform af ophavsretten, undersøger Kommissionen, hvorvidt der er behov for at revidere andre regler, og gennemfører derfor høringer henvendt mod branchen på to områder, hvor der ventes lovforslag i 2016:

1) Satellit og Kabeldirektivet: Kommissionen spørger i en høring, hvorvidt der er behov for at opdatere reglerne i direktivet fra 1993 om, hvor og hvordan tv-stationer klarer rettigheder, og om hvorvidt disse regler skal udvides til også at omfatte udsendelser på nettet.

2) Geoblokering: Geoblokering betyder, at nogle on-linetjenester blokerer IP-adresser fra nogle lande. F.eks. geoblokerer DR sine tv-serier, så de kun kan ses fra Danmark, for dermed senere at kunne sælge dem til andre landes tv-stationer eller on-linetjenester. Kommissionen anerkender, at det kan være nødvendigt i nogle tilfælde, men undersøger i denne høring, hvorvidt der er behov for at skride ind overfor uretmæssig geoblokering. F.eks. når forbrugere skal betale forskellige priser for et produkt afhængigt af, hvilket lande de bor i. Denne høring vedrører ikke ophavsretligt beskyttet indhold.

Hvad siger branchen?

Branchen er bekymret for, at Kommissionens reform kun vil gavne multinationale koncerner, fordi nationale tv-stationer kan få svært ved at købe licenser, hvis de ikke kan afgrænse brugen til deres eget land, men skal betale for brug i hele Europa.

Der er forskelle på interesser indenfor de kreative erhverv alt afhængigt af, hvordan værker distribueres og bruges. Filmbranchen har en særlig bekymring, der skyldes den måde film finansieres på. Film og tv-serier er dyre at producere. Producenter er afhængige af at kunne sælge rettighederne i flere lande. Musikværker er eksempelvis billigere at producere. Der er også forskel på, hvordan forskellige typer af værker distribueres, og hvor stor en rolle infrastruktur og sprog spiller.

⁵ Se mere om finansiering af film nedenfor. Agence Europe, 6. maj 2015. Kommissionen Q&A og pressemeddelelse i forbindelse med lanceringen af strategien for det Digitale indre Marked 6. maj 2015.

Europæiske filmfolks manifest

The diversity of creation in danger

We are Europeans. We are authors. We are consumers. We are story tellers whose works tell the tales of our continent. We are here to help write the story of Europe's future, a bright future. We are characters in it. We want it to be a classic and source of inspiration for future generations.

We are Europeans, surprised to be a key storyline. One of the priorities of the European Commission's mandate, chaired by Jean-Claude Juncker, is to reform copyright as if our rights were a villain to be vanquished.⁶

Branchen mener, nogle problemer med *portabilitet* kan løses ved at opfordre til bedre forretningsbetingelser. Organisationerne finder, at portabilitet ofte er muligt.⁷ Det vil sige, at man allerede i dag kan tilgå lovligt købt indhold via streamingtjenester, mens man opholder sig i et andet land. F.eks. kan en dansker, som abonnerer på Netflix via sin kode se den belgiske udgave af Netflix, mens man opholder sig i Belgien. Det gælder dog ikke i alle lande og heller ikke alle tjenester/selskaber.

Brancheorganisationer i Danmark foretrækker, at man løser problemerne gennem frivillige aftaler mellem parterne, og opfordrer Kommissionen til at facilitere sådanne aftaler og udbrede best practise. I den sammenhæng peger organisationerne på et nyt direktiv om ophavsret indenfor musik.

Kollektiv forvaltning af rettigheder til musikværker

Direktivet om kollektiv forvaltning af ophavsret inden for musikbranchen blev vedtaget i 2014.⁸ Direktivet skal reducere piratkopiering ved at gøre det nemt for f.eks. radiostationer at klarere rettigheder til musikværker gennem kollektive organisationer. Det handler også om multiterritoriale licenser for rettigheder⁹ til musikværker, som tilgås online. Reglerne skal sikre mere åbenhed og bedre styreform af kollektive rettighedsorganisationer, som KODA.

Hvorvidt modellen kan bruges til at løse problemer på andre områder er usikkert. Der er som nævnt forskelle på musikbranchen og andre brancher. Et problem kan være, at der ikke i alle europæiske lande er samme model med

⁶ En række europæiske manuskriptforfattere og instruktørers manifest fra 23. marts 2015

⁷ Brev fra organisationer til KUU, juni 2015. KUU Alm. del. Bilag 12. 2014-2015 (2. samling)

⁸ Direktiv 2014/26/EU

⁹ Licenser er aftale hvor rettighedshaveren af en ophavsret, giver en anden tilladelse til at udnytte disse rettigheder, oftest mod løbende betaling af en licensafgift (royalty). Disse gælder normalt kun for et land, de multiterritoriale licenser gælder derimod for flere lande.

kollektive forvaltning af rettigheder, som f.eks. Copydan i Danmark og lignende organisationer i de andre nordiske lande.

Hvad siger Europa-Parlamentet?

Europa-Parlamentet vedtog den 9. juli 2015 en initiativrapport om ophavsret.¹⁰ Der var forskellige synspunkter, meget debat og mange ændringsforslag til Parlamentets initiativrapport, som en tysk parlamentariker, Julia Reda, fra Piratpartiet var ordfører og dermed pennefører på.¹¹

Rapporten, der blev vedtaget med et stort flertal, opfordrer Kommissionen til at foreslå løsninger, der forbedrer forbrugernes adgang til ophavsretligt beskyttet indhold på tværs af grænser. Parlamentet anerkender samtidig, at territoriale licenser er vigtige for film og tv, og opfordrer til at fastholde territorialprincippet i tildeling af ophavsret. Parlamentet finder, at der ikke findes én løsning, men at det er nødvendigt med en kombination af både lovgivningsmæssige og markedsbaserede tiltag.

Parlamentet opfordrer også til at bruge erfaringer fra direktivet om kollektiv forvaltning på musik, f.eks. i forhold til multiterritoriale licenser.

II. Grænseoverskridende brug af indhold til forskning og undervisning

Hvilket problem ønsker Kommissionen at løse?

I EU's lovgivning om ophavsret¹² findes der muligheder for undtagelser, når det gælder handikappede, arkiver, museer, forsknings- og uddannelsesinstitutioners brug af materiale, der er beskyttet af ophavsret.

Undtagelserne er imidlertid valgfrie. Hver land har besluttet, hvor mange og hvordan undtagelser inkluderes i national lovgivning. I nogle lande skal myndigheder kompensere rettighedshavere for de tabte indtægter, undtagelserne måtte medføre. Danmark operer slet ikke med undtagelser. Her har uddannelsesinstitutioner kollektive aftaler og individuelle licenser med ophavsretlige

¹⁰ *Harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet (2014/2256(INI))*

¹¹ En initiativrapport er ikke bindende, men giver Kommissionen en indikation på Parlamentets holdninger. Parlamentet er medlovgiver på dette område og skal sammen med Rådet vedtage de lovforslag, Kommissionen fremlægger.

¹² se note 1.

organisationer, der gør, at institutionerne - til en favorabel pris - betaler rettighedshaverne og dermed er med til at sikre finansiering til nye undervisningsmaterialer. Samme model findes i de andre nordiske lande.

Kommissionen finder, at de forskellige modeller for undtagelser resulterer i juridisk uklarhed. Hvilket lands regler for ophavsretlige undtagelser gælder i virtuelle læringsmiljøer og for universiteter med afdelinger i flere lande? Hvis f.eks. en professor i Frankrig vil anvende en illustration fra en tjekkisk bog i et online kursus rettet mod studerende i Finland. Hvordan er reglerne så?

Desuden mener Kommissionen, at innovationen hæmmes inden for både kommerciel og ikke-kommerciel forskning, fordi der er så forskellige nationale tilgange. Det kan f.eks. være forskning, der bygger på kopiering af store datasæt med henblik på at finde signifikante korrelationer eller forekomster.

Hvordan vil Kommissionen løse det?

Kommissionen meddelelse taler om at harmonisere undtagelserne for at sikre større retssikkerhed og klarhed. Det tyder på, at Kommissionen vil foreslå en revision af disse regler i InfoSoc-direktivet om ophavsret. Kommissionen specificerer dog ikke, hvordan reglerne skal harmoniseres, om det skal ske via en forordning eller et direktiv, og om det fortsat skal være muligt at have modeller som den danske uden undtagelser, der i stedet bygger på aftaler.

Hvad siger branchen?

Rettighedsorganisationer i Norden protesterer. De frygter, at harmoniserede undtagelser vil ødelægge fødekæden for undervisningsmateriale i Norden, hvor undervisningsinstitutioner er med til at betale for udvikling af nye lærebøger gennem licensaftaler med f.eks. Copydan.¹³

Hvad siger Europa-Parlamentet?

Europa-Parlamentet opfordrer Kommissionen til at undersøge både muligheden for at revidere en række af de eksisterende undtagelser, og brugen af minimumsstandarder for undtagelser.¹⁴

¹³ Erklæring fra de nordiske rettighedsorganisationer, juni 2015, KUU Alm. del Bilag 12, 2014-2015 (2. samling)

¹⁴ Se note 11.

III. Afklaring af regler ophavsretligt beskyttet indhold på digitale platforme

Hvilket problem ønsker Kommissionen at løse?

Melleghandlere eller formidlere er tjenester som på internettet gør andres digitale materiale tilgængeligt. Det kan f.eks. være YouTube. I dag eksisterer der i e-handelsdirektivet en regel om, at disse melleghandlere eller digitale platforme ikke er ansvarlige for eventuelle krænkelse af ophavsretten, som deres brugere gør sig skyldige i, når de anvender tjenesten. Denne bestemmelse kan anvendes til ulovlig brug af rettighedsbeskyttet indhold uden mulighed for at stille melleghandlerne til ansvar.

Hvordan vil Kommissionen løse det?

Kommissionen vil i første gang undersøge området ved at se på interaktioner mellem den kreative sektor og digitale platforme. Det er således muligt, men ikke givet, at der kommer et forslag om at ændre e-handelsdirektivet.

IV. Håndhævelse

Hvilket problem ønsker Kommissionen at løse?

En ting er regler, noget andet er, om de håndhæves. Direktivet for privatretlig håndhævelse af intellektuelle ejendomsrettigheder er fra 2004, og Kommissionen finder, at det ikke er tidssvarende, når det gælder nye udfordringer med formidling af digitalt indhold på nettet. Desuden er der problemer i forhold til databeskyttelse og retten til privatliv.

Hvordan vil Kommissionen løse det?

Kommissionen vil i 2016 foreslå en revision af direktivet med henblik på at få et effektivt og afbalanceret privatretligt håndhævelsessystem til at gribe ind over for krænkelse af ophavsretten i kommerciel målestok.

Med venlig hilsen

Lotte Rickers Olesen (3330)